

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Dobrovičova č. 12, 812 66 Bratislava

Štátna veterinárna a potravinová správa SR

Botanická č. 17, 842 13 Bratislava

**NÁRODNÝ KONTROLNÝ PROGRAM
PRE SALMONELOVÉ INFEKČIE
V KŔDĽOCH MORIEK
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE V ROKU 2022**

Predložil:

prof. MVDr. Jozef Bireš, DrSc.

Hlavný veterinárny lekár SR

Schválil:

JUDr. Samuel Vlčan

**Minister pôdohospodárstva
a rozvoja vidieka SR**

Bratislava, december 2021

1. Ciele programu
2. Právny podklad programu
3. Vymedzenie pojmov
4. Štruktúra a organizácia príslušných orgánov
5. Diagnostika – schválené laboratória
6. Systém hlásenia choroby a povinnosti chovateľa
7. Premiestňovanie hydiny
8. Kompenzácia pri ozdravovaní
9. Monitoring salmonel v krdľoch moriek v roku 2022
10. Opatrenia v prípade zistenia invázných sérotypov salmonel
11. Epizootologické šetrenie - identifikácia možného zdroja kontaminácie
12. Vakcinácia a používanie antimikrobiálnych látok
13. Registrácia a schvaľovanie chovov
14. Štruktúra produkcie krmiva pre hydinu a schéma odberu vzoriek krmív
15. Vedenie záznamov na farmách
16. Prílohy

Tento kontrolný program sa vzťahuje na všetky komerčné krdle výkrmových moriek a chovných moriek v Slovenskej republike.

Program sa nevzťahuje:

A) U VÝKRMOVÝCH MORIEK:

- 1. na prvovýrobu na súkromné domáce použitie**
- 2. na prvovýrobcov, ktorí sú iba registrovaní** na oddelení (odbore) hygieny potravín a potravinového dozoru miestne príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy (ďalej „RVPS“) podľa § 40 ods. 3 písm. b) zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov; **za predpokladu, že spĺňajú požiadavky, ktoré im ukladá nariadenie vlády SR č. 359/2011 Z. z.,** ktorým sa ustanovujú požiadavky na niektoré potravinárske prevádzkarne a na malé množstvá.

B) U CHOVNÝCH MORIEK:

na prvovýrobu na súkromné domáce použitie, tj. rozmnožovanie hydiny za iným, ako komerčným účelom.

1. Ciele programu

Tento program sa uplatňuje od 1. januára 2022 do 31. decembra 2022.

Cieľ na zníženie výskytu *Salmonella* Enteritidis a *Salmonella* Typhimurium (vrátane monofázových kmeňov *Salmonella* Typhimurium s antigénnym vzorcom 1,4,[5],12:i:- (ďalej len „*Salmonella* Typhimurium“)) u moriek (ďalej len „cieľ Únie“) **sa stanovuje ako:**

A) U VÝKRMOVÝCH MORIEK:

- zníženie počtu krdľov výkrmových moriek, ktoré zostávajú počas roku pozitívne na *Salmonella* Enteritidis alebo *Salmonella* Typhimurium **na 1 % alebo menej.**

B) U CHOVNÝCH MORIEK:

- zníženie počtu krdľov chovných moriek, ktoré zostávajú počas roku pozitívne na *Salmonella* Enteritidis alebo *Salmonella* Typhimurium **na 1 % alebo menej.**

Keďže v Slovenskej republike sa **v súčasnosti nachádza menej ako 100 krdľov** výkrmových moriek a menej ako 100 krdľov chovných moriek, **cieľom je, aby nie viac ako 1 krdel'** za každú z týchto kategórií moriek bol počas roka pozitívny na invázne salmonely.

Kontrolný program sa každoročne vyhodnocuje.

- **Úradné vzorky** v chovoch sú odoberané a zasielané do Národného referenčného laboratória pre salmonely (ďalej len „NRL“) – Štátny veterinárny a potravinový ústav – Veterinárny a potravinový ústav Bratislava (ďalej len „ŠVPÚ – VPÚ Bratislava“) – prostredníctvom úradných veterinárnych lekárov z miestne príslušných regionálnych veterinárnych a potravinových správ (ďalej len „príslušných RVPS“), ktorí takisto nariaďujú veterinárne opatrenia v prípade pozitívnych výsledkov.
Úradné vzorky môžu byť odoberané aj súkromnými veterinárnymi lekármi poverenými na výkon štátnych veterinárnych činností po dohode a podpísaní zmluvy s príslušnou RVPS.

- **Vzorky z iniciatívy prevádzkovateľa** potravinárskeho podniku sú odoberané prostredníctvom súkromných veterinárnych lekárov (ďalej len „SVL“) zabezpečujúcich veterinárnu starostlivosť v daných krdľoch.

2. Právny podklad programu

Právnym podkladom národného kontrolného programu sú:

- **Zákon č. 39/2007 Z. z.** o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 39/2007 Z. z.“)
- **Nariadenie č. 2160/2003/ES** Európskeho parlamentu a Rady zo 17. novembra 2003 o kontrole salmonely a ostatných špecifikovaných zoonotických pôvodcov pochádzajúcich z potravín (ďalej len „nariadenie č. 2160/2003/ES“)
- **Nariadenie vlády SR č. 626/2004 Z. z.** o monitorovaní zoonóz a pôvodcov zoonóz (ďalej len „nariadenie vlády č. 626/2004 Z. z.“)
- **Nariadenie Komisie (EÚ) č. 1190/2012** z 12. decembra 2012, týkajúce sa cieľa Únie, pokiaľ ide o zníženie výskytu *Salmonella* Enteritidis a *Salmonella* Typhimurium v krdľoch moriek, stanoveného v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003 (ďalej len „nariadenie Komisie č. 1190/2012“), v znení **Nariadenia Komisie (EÚ) č. 2019/268** z 15. februára 2019, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 200/2010, (EÚ) č. 517/2011, (EÚ) č. 200/2012 a (EÚ) č. 1190/2012, pokiaľ ide o určité metódy testovania hydiny na baktérie rodu *Salmonella* a odber vzoriek z hydiny.
- **Nariadenie Komisie (ES) č. 1177/2006** z 1. augusta 2006, ktorým sa vykonáva nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003, pokiaľ ide o požiadavky na používanie špecifických metód kontroly v rámci národných programov kontroly salmonely u hydiny (ďalej len „nariadenie Komisie č. 1177/2006“)

Príslušnými orgánmi zodpovednými za kontrolu a koordináciu plnenia programu sú orgány štátnej správy vo veterinárnej oblasti.

3. Vymedzenie pojmov

Na účely tohto programu sa uplatňujú nasledovné definície:

- krdel'** – znamená všetku hydinu rovnakého zdravotného stavu držanú v tých istých priestoroch alebo v tej istej ohrade, a tvoriacu jednu epizootologickú jednotku; v prípade hydiny v zastrešenom zariadení sem patria všetky vtáky, ktoré žijú v tom istom priestore na dýchanie;
- infikovaný krdel'** - na účely overenia dosiahnutia cieľa Únie sa krdel' moriek považuje za pozitívny v prípade, že sa zaznamená výskyt *Salmonella* Enteritidis a *Salmonella* Typhimurium (iných, ako kmeňov očkovacej látky) v jednej alebo vo viacerých vzorkách krdľa moriek. Pozitívne krdle sa počítajú iba raz, odhliadnuc od počtu odberov vzoriek a testov, a nahlásia sa iba v prvom roku zistenia. Na účely cieľa Únie sa krdel' moriek považuje

za infikovaný aj v prípade, keď výskyt *Salmonella* Enteritidis a *Salmonella* Typhimurium nie je zaznamenaný, ale prítomnosť antimikrobiálnych látok alebo efekt bakteriálneho rastového inhibítora áno;

- c. **podozrivý krdel'** – za podozrivý sa považuje krdel' v prípade, že sa zaznamená výskyt *Salmonella* sp. v jednej alebo vo viacerých vzorkách odobraných v krdli, a nie sú známe výsledky sérotypizácie. V prípade nariadenia potvrdzujúceho odberu vzoriek príslušnou RVPS (možné len u chovných moriek v odôvodnených prípadoch) je krdel' považovaný za podozrivý až do výsledkov vyšetrenia (a prípadnej sérotypizácie) potvrdzujúcej vzorky;
- d. **invázne sérotypy salmonel** na účely tohto programu sú:
 - a. *Salmonella* Enteritidis
 - b. *Salmonella* Typhimurium, vrátane monofázových kmeňov *Salmonella* Typhimurium s antigénnym vzorcom 1,4,[5],12:i:- (ďalej len „*Salmonella* Typhimurium“);
- e. **úradný veterinárny lekár** je veterinárny lekár podľa § 12 zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v platnom znení;
- f. **úradné vzorky** – vzorky odobraté úradnými veterinárnymi lekármi alebo súkromnými veterinárnymi lekármi poverenými na výkon štátnych veterinárnych činností po dohode a podpísaní zmluvy s príslušnou RVPS;
- g. **potravinársky podnik** – akýkoľvek podnik, či už pre zisk alebo nie, štátny alebo súkromný, vykonávajúci ktorúkoľvek z činností súvisiacich s ktorýmkoľvek stupňom výroby, spracovania alebo distribúcie potravín;
- h. **prevádzkovateľ potravinárskeho podniku** – fyzické alebo právnické osoby zodpovedné za zabezpečenie toho, aby sa v potravinárskom podniku plnili požiadavky potravinového práva (ďalej len „PPP“);
- i. **ďalšie pojmy** sú uvedené v:
 - Delegovanom Nariadení Komisie (EÚ) 2020/688 zo 17. decembra 2019, ktorým sa dopĺňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/429, pokiaľ ide o požiadavky na zdravie zvierat pri premiestňovaní suchozemských zvierat a násadových vajec v rámci Únie,
 - Nariadení vlády SR č. 626/2004 Z. z. o monitorovaní zoonóz a pôvodcov zoonóz,
 - Nariadení (ES) č. 178/2002 (všeobecné potravinové právo).

4. Štruktúra a organizácia príslušných orgánov

Centrálnou autoritou, ktorá zodpovedá za kontrolu a koordináciu implementácie tohto programu je Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky (ďalej „ŠVPS SR“).

Orgánmi zodpovednými za implementáciu tohto programu sú regionálne veterinárne a potravinové správy (ďalej „RVPS“) (40).

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

- schválenie národného kontrolného programu
- zverejňuje program prostredníctvom vestníka MPRV SR

- potvrdzuje mimoriadne núdzové opatrenia na návrh hlavného veterinárneho lekára

Štátna veterinárna a potravinová správa SR

- vypracovanie národného kontrolného programu
- vyhodnotenie monitoringu v SR
- predkladanie ročnej správy Európskej Komisii
- návrh rozpočtu na vykonanie národného kontrolného programu ministromi pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Regionálna veterinárna a potravinová správa

- zabezpečenie odberu úradných vzoriek
- implementácia a kontrola monitoringu v chovoch
- vyhodnocovanie monitoringu a nálezovej situácie v regióne
- nariadenie opatrení v prípade zistenia infekcie inváznymi salmonelami
- kontrola plnenia nariadených veterinárnych opatrení

Štátny veterinárny a potravinový ústav:

Veterinárny a potravinový ústav Košice, Veterinárny ústav Zvolen

- vykonáva laboratórnu diagnostiku salmonel zo vzoriek odobratých z iniciatívy PPP
- úradné vzorky určené na vyšetrenie RIL (VPÚ Košice)
- odovzdáva výsledky testovania NRL

Veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín – NRL pre antimikrobiálne látky

- vykonáva laboratórnu diagnostiku salmonel zo vzoriek odobratých z iniciatívy PPP
- odovzdáva výsledky testovania NRL pre salmonely
- úradné vzorky určené na vyšetrenie RIL
- vykonáva konfirmačné analýzy v prípade zistenia inhibičných látok skríningovým vyšetrením

Veterinárny a potravinový ústav Bratislava – NRL pre salmonely

- vykonáva laboratórnu diagnostiku salmonel z úradných vzoriek a zo vzoriek odobratých z iniciatívy PPP
- sérotypizáciu izolátov
- úradné vzorky určené na vyšetrenie RIL
- vyhodnocovanie a spracovanie dát vyšetrení za SR
- odborný servis
- evidencia výsledkov vyšetrení v elektronickej forme

5. Diagnostika – schválené laboratória

Laboratórna diagnostika vzoriek odobratých v rámci tohto programu zahŕňa:

- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť invázných salmonel (kultivácia, typizácia, test antimikrobiálnej citlivosti a test na prítomnosť inhibičných látok) **vzoriek odobratých od zvierat** v súlade s bodom č. 9 tohto programu;
- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť invázných salmonel (kultivácia a typizácia) **vzoriek zo sterov z povrchov hál** na kontrolu účinnosti dezinfekcie v súlade s bodom č. 10, pričom stery pochádzajúce z jednej haly musia byť vyšetrené ako 1 vzorka bez ohľadu na počet sterov;

- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) **vzoriek krmív vrátane krmných zmesí** v súlade s bodom č. 11;
- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) **vzoriek vody používanej na napájanie hydiny** v súlade s bodom č. 11.

Základnú diagnostiku vykonáva Štátny veterinárny a potravinový ústav:

- Veterinárny a potravinový ústav Bratislava (VPÚ Bratislava);
- Veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín (VPÚ Dolný Kubín);
- Veterinárny a potravinový ústav Košice (VPÚ Košice);
- Veterinárny ústav Zvolen (VÚ Zvolen).

Národným referenčným laboratóriom (NRL) je VPÚ Bratislava, ktorý jediný môže vykonávať laboratórnu diagnostiku úradných vzoriek, sérotypizáciu a uskladňuje izoláty.

Postup skúmania vzoriek používaný štátnymi veterinárnymi laboratóriami za účelom diagnostiky sa nachádza v prílohe č. 1.

Laboratória, ktoré vykonávajú analýzu vzoriek v rámci tohto programu musia mať systém kvality v súlade so štandardom ISO17025 a musia byť pod kontrolou národného referenčného laboratória.

Diagnostika vykonávaná v iných laboratóriách, ako tých, ktoré sú uvedené v tomto bode, sa neuznáva na účel monitoringu v súlade s týmto programom.

6. Systém hlásenia choroby a povinnosti chovateľa

Na základe § 37 zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti je vlastník, držiteľ alebo iné fyzické alebo právnické osoby oprávnené disponovať so zvieratami, príp. prevádzkovateľ liahne povinný bez meškania hlásiť orgánu veterinárnej správy každé podozrenie na prítomnosť zoonóz a pôvodcov zoonóz (inváznych salmonel) alebo laboratórne potvrdenie ich výskytu v chove a umožniť vyšetrenie chovu.

V prípade porušenia zákona, dopustí sa vlastník, držiteľ podľa § 48 zákona č. 39/2007 Z.z. o veterinárnej starostlivosti priestupku a podľa § 50 tohto zákona iného správneho deliktu.

Povinnosti chovateľa

- spracovať a dodržiavať plán DDD činnosti na farme a viesť evidenciu o všetkých dezinfekciách a preventívnych opatreniach;
- je povinný vykonať monitoring v súlade s bodom č. 9;
- je povinný viesť záznamy na farme v súlade s bodom č. 15.

Odporúčania pre chovateľa

Spracovať a dodržiavať správnu chovateľskú prax – opatrenia biologickej bezpečnosti, ktorá zahŕňa všetky chovateľské postupy od naskladnenia jednodňovej hydiny až po vyskladnenie. Opatrenia biologickej bezpečnosti sú súhrnom chovateľských a zoohygienických opatrení, ktoré zvyšujú hygienickú úroveň chovov, pomáhajú znižovať riziko zavlečenia infekcie a minimalizujú možnosť šírenia infekcie v rámci chovu.

7. Premiestňovanie hydiny

Premiestňovanie podlieha veterinárnej kontrole a vykonáva sa podľa Delegovaného Nariadenia Komisie (EÚ) 2020/688 zo 17. decembra 2019, ktorým sa dopĺňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/429, pokiaľ ide o požiadavky na zdravie zvierat pri premiestňovaní suchozemských zvierat a násadových vajec v rámci Únie.

8. Kompenzácie pri ozdravovaní

- Laboratórna diagnostika **úradných vzoriek** (odobratých od zvierat a vzoriek krmív v rámci epizootologického šetrenia) je hradená zo štátneho rozpočtu.
- § 45 zákona č. 39/2007 Z. z. upravuje **náhradu škody**, ktorá bude vyplatená vlastníčkovi zvierat v dôsledku výskytu zoonózy.

9. Monitoring salmonel v krdľoch moriek v roku 2022

Rámec odberu vzoriek zahŕňa všetky komerčné krdle výkrmových a chovných moriek v SR (viď. str. 3).

Monitoring sa skladá z dvoch navzájom sa dopĺňajúcich súborov aktivít:

1. **na podnet PPP (chovateľa)** prostredníctvom súkromného veterinárneho lekára; chovateľ na svoje vlastné náklady zabezpečí odbery vzoriek prostredníctvom súkromného veterinárneho lekára a laboratórne vyšetrenie vzoriek v laboratóriách uvedených v bode č. 5
2. **ako úradné odbery vzoriek** plne hradené zo štátneho rozpočtu; úradné odbery vzoriek zabezpečujú RVPS prostredníctvom úradných veterinárnych lekárov alebo poverených súkromných veterinárnych lekárov.

9.1. ODBER VZORIEK Z INICIATÍVY PPP:

A) U VÝKRMOVÝCH MORIEK:

- Odber vzoriek na podnet PPP sa uskutočňuje **v rámci troch týždňov pred premiestnením** moriek na bitúnok, z každého krdľa.

B) U CHOVNÝCH MORIEK:

- Odber vzoriek na podnet PPP sa uskutočňuje **v rámci troch týždňov pred premiestnením** moriek na bitúnok, z každého krdľa.

- v odchovných krdľoch:

- od jednodňových moriek
- vo veku 4 týždne
- dva týždne pred premiestnením do fázy znášky

- v dospelých krdľoch:

- aspoň každý 4. týždeň počas fázy znášky – na farme alebo v liahni

- ak sa však zistí prítomnosť invázičných salmonel u chovných moriek v SR počas roka, prípadne ak to príslušný orgán uzná za vhodné z iného dôvodu, môže vyžadovať odber vzoriek každý 3. týždeň
- ak ide o krdle, násadové vajcia ktorých sú určené na obchod v rámci EÚ, tento odber je uskutočňovaný vždy na farme

V prípade, že sú výkrmové alebo chovné morky **držané dlhšie ako 100 dní, alebo spadajú pod organické poľnohospodárstvo**, príslušné orgány môžu povoliť odber vzoriek z iniciatívy PPP v rámci šiestich týždňov pred premiestnením moriek na bitúnok.

9.2. ÚRADNÝ ODBER VZORIEK

A) U VÝKRMOVÝCH MORIEK:

- Úradný odber vzoriek počas roku 2022 musí zahŕňať **aspoň 1 krdel' z 10 % chovov výkrmových moriek v danom regióne s počtom hydiny vyšším ako 500 ks**. Odber môže byť vykonaný na báze rizika vždy, keď to príslušná RVPS považuje za potrebné.
- a. Tie RVPS, v príslušnosti ktorých sa nachádza **do 10 chovov** výkrmových moriek, musia odobrať úradné vzorky minimálne z 1 chovu; pričom vzorka sa odoberie aspoň z 1 krdľa;
- b. RVPS, v príslušnosti ktorých sa nachádza **11 a viac chovov** výkrmových moriek, musia odobrať úradné vzorky minimálne z 2 chovov výkrmových moriek; pričom vzorka sa odoberie aspoň z 1 krdľa v každom chove;

Pri hodnotení rizika pre výber chovu na vyšetrenie musia RVPS zohľadniť najmä:

- výskyt salmonel v danom chove v predchádzajúcich turnusoch;
- výskyt salmonel na bitúnku u moriek pochádzajúcich z príslušného chovu.

V krdľoch vybraných pre úradný odber vzoriek sa RVPS snaží zabezpečiť tento odber v prvom polroku 2022, t. j. v termíne do 30.6.2022.

Odber vykonaný príslušnou RVPS môže nahradiť odber z iniciatívy PPP, ak je vykonaný v súlade s bodom 9.1.A.

B) U CHOVNÝCH MORIEK:

- **raz ročne všetky krdle s aspoň 250 ks** medzi 30. a 45. týždňom veku;
- raz ročne všetky krdle vo všetkých chovoch s **elitnými**, praparodičovskými a prarodičovskými chovnými morkami;
 - Príslušná RVPS sa môže rozhodnúť, že pri týchto odberoch zároveň odoberie vzorky z liahne.
- **v prípade zistenia invázičných salmonel vo vzorkách z liahne** (z iniciatívy PPP, alebo úradných vzoriek) – odber vzoriek **zo všetkých krdľov v chove**, kvôli zisteniu možného zdroja infekcie
 - Potvrdzujúci odber vzoriek na farme pozostáva:
 - z odberu vzoriek trusu na farme jednou z troch možností postupu uvedených nižšie v „Postupe pri odbere vzoriek“ – Odber vzoriek na farme;

- dodatočne k odberu vzoriek trusu musí byť odobratých päť náhodne vybratých kusov hydiny z každej haly (ak príslušná RVPS nepovažuje za potrebné odobrať vzorky z väčšieho počtu hydiny) na účely vyšetrenia na **reziduá inhibičných látok**. Vzorky (hydina) musia byť odobraté náhodne z rozličných miest v každej hale na farme.
- Vo výnimočných prípadoch, ak má príslušná RVPS dôvody na podozrenie z falošných negatívnych alebo pozitívnych výsledkov môže rozhodnúť o vykonaní potvrdzujúceho odberu vzoriek na farme.
- Odber môže byť vykonaný na báze rizika vždy, keď to príslušná RVPS považuje za potrebné.

Pri hodnotení rizika pre výber chovu na vyšetrenie musia RVPS zohľadniť najmä:

- výskyt salmonel v danom chove v predchádzajúcich turnusoch;
- výskyt salmonel na bitúnku u moriek pochádzajúcich z príslušného chovu.

Odber vykonaný príslušnou RVPS môže nahradiť odber z iniciatívy PPP, ak je vykonaný v súlade s bodom 9.1.B.

Postup pri odbere vzoriek

A) U VÝKRMOVÝCH MORIEK:

- Vzorky sa odoberajú **aspoň dvoma párami návlekov** na nohy za každý krdel'.
- V prípade krdľov brojlerov chovaných vo voľnom výbehu sa vzorky môžu odoberať len vo **vnútri budov** chovných zariadení.
- V krdľoch s počtom **výkrmových moriek menej ako 100**, kde nie je možné vstúpiť do budovy a použiť návleky na nohy kvôli obmedzenému priestoru, je možné tieto návleky nahradiť ručnými návlekmi rovnakého druhu, ktoré bývajú používané na odber prachu. Tampónmi sa zotrujú povrchy kontaminované čerstvými fekáliami, alebo pokiaľ to nie je možné, použijú sa iné techniky na odber vzoriek.
- Všetky návleky na nohy (z jedného krdľa) sa môžu spojiť do jednej vzorky.
- **Pred navlečením návlekov na nohy** sa ich povrch musí **navlhčiť** maximálnym regeneračným roztokom (MRD: 0,8 % chlorid sodný, 0,1 % peptón v sterilnej deionizovanej vode) alebo sterilnou vodou, alebo iným roztokom schváleným NRL podľa článku 11 nariadenia (ES) č. 2160/2003. Prípadne sa návleky na nohy môžu pred použitím sterilizovať roztokom v autoklávových vakoch alebo nádobách. Je zakázané používať vodu s obsahom antimikrobiálnych látok alebo pridaných dezinfekčných látok. Odporúčaný spôsob navlhčenia návlekov na nohy je naliať tekutinu dnu pred ich natiahnutím na nohy.
- Je potrebné zabezpečiť, aby boli pri odbere vzoriek primerane zastúpené všetky oddelenia budovy chovného zariadenia. **Každý pár by mal pokryť približne 50 % plochy budovy.**
- **Po ukončení odberu** vzoriek sa návleky na nohy musia opatrne odstrániť, aby sa príslušný materiál neuvoľnil. Návleky sa môžu prevrátiť, aby sa na nich materiál udržal. Umiestnia sa do vrečka alebo nádoby a označia sa.

Príslušná RVPS sa môže rozhodnúť **zvýšiť minimálny počet vzoriek**, aby sa zabezpečil reprezentatívny odber na základe hodnotenia epizootologických parametrov v jednotlivých

prípadoch, a to konkrétne podmienok biologickej bezpečnosti, rozloženia alebo veľkosti krdľa, alebo iných relevantných podmienok.

Príslušná RVPS sa môže rozhodnúť pre náhradu jednej vzorky trusu alebo jedného páru návlekov na nohy vzorkou prachu s hmotnosťou 100 g odobranou z viacerých miest v chove, kde sa na povrchu jasne nachádza prach. Ako alternatíva sa môže na zhromaždenie prachu z viacerých plôch v chove použiť jeden alebo niekoľko navlhčených látkových tampónov s celkovou plochou najmenej 900 cm², pričom treba zabezpečiť, aby bol každý tampón na oboch stranách riadne obalený prachom.

B) U CHOVNÝCH MORIEK:

Odber vzoriek v liahni

Odber vzoriek by sa mal zorganizovať tak, aby sa konal v deň liahnutia. Pri každom odbere z 1 chovného krdľa sa odoberie aspoň 1 vzorka. Ak je v liahni viac ako 50 000 vajíčok z jedného krdľa, tak z tohto krdľa sa odoberá aj druhá vzorka.

Vzorka pozostáva aspoň z:

- a) jednej kombinovanej vzorky viditeľne znečistenej výstelky hniezd odobratej náhodne z piatich samostatných hniezd alebo z miesta v umelej liahni pri dosiahnutí minimálnej plochy 1 m². Ak sa násadové vajíčka z chovného krdľa nachádzajú vo viac ako jednom inkubátore, tak sa kombinovaná vzorka odoberie z každého inkubátora v maximálnom počte 5; alebo
- b) jednej vzorky odobratej jedným alebo viacerými látkovými navlhčenými tampónmi z celkovej plochy minimálne 900 cm² odobratej okamžite po odstránení kurčiat z celej plochy dna aspoň piatich hniezd alebo z prachu z piatich miest, vrátane podlahy, vo všetkých maximálne piatich liahňach s vyliahnutými vajíčkami z krdľa, pričom sa zabezpečí, aby sa odobrala jedna vzorka z krdľa, z ktorého pochádzajú vajíčka, alebo
- c) 10 g škrupín odobratých z celkového počtu 25 samostatných hniezd (t.j. 250 g počiatočná vzorka) maximálne v piatich liahňach s vyliahnutými vajíčkami z krdľa, ktoré sa rozdrvia, zmiešajú a z ktorých sa odoberie 25 g pod vzorky na testovanie.

Tento postup pri odbere vzoriek v liahni sa dodržiava **pri odbere vzoriek z iniciatívy PPP, ako aj na účely úradného odberu vzoriek.**

Odber vzoriek na farme

Odber vzoriek predovšetkým pozostáva zo vzoriek trusu a zameriava sa na odhalenie 1% prevalencie v krdli s 95 % hranicou spoľahlivosti. Vzorky sa odoberú jedným z troch nasledovných spôsobov:

A. Trus zozbieraný zo samostatných vzoriek čerstvého trusu, z ktorých každá váži minimálne 1g a je zhromaždená náhodne z rôzneho počtu častí budovy, kde sa vtáky nachádzajú alebo, ak majú voľný prístup do viac ako jednej budovy na farme, tak sa vzorka zozbiera z areálu budov na

farme, kde sa vtáky nachádzajú. Trus sa má zozbierať na účely analýzy minimálne do dvoch súhrnných vzoriek.

Počet miest, z ktorých sa zozbierajú jednotlivé vzorky trusu s cieľom vytvoriť súhrnné vzorky:

Tabuľka č. 1

Počet jedincov chovaných v krdli	Počet vzoriek trusu, ktoré sa odoberú z krdľa alebo areálu na farme
250-349	200
350-449	220
450-799	250
800-999	260
1000 alebo viac	300

B. Vzorky z návlekov na nohy a/alebo z prachu:

Použité návleky na nohy musia dostatočne absorbovať vlhkosť. Taktiež sú vhodné ponožky vytvorené z gázy.

Povrch návlekov na nohy sa navlhčí vhodným riedidlom (napr. roztok 0,8% chloridu sodného, 0,1% roztoku peptónu v sterilnej deionizovanej vode, sterilná voda ...).

Vzorky sa odoberajú počas prechodu cez budovu, pričom sa použije trasa, pri ktorej sa vytvoria reprezentatívne vzorky pre všetky časti budovy alebo príslušný sektor. Táto trasa by mala zahŕňať časti s podstielkou a roštami, za predpokladu, že sa po roštoch dá bezpečne kráčať. Do odberu vzoriek sa zahŕňajú všetky samostatné ohrady v budove. Po ukončení odberu vzoriek vo vybranom sektore sa návleky na nohy musia opatrne odstrániť, aby sa prichytený materiál neuvoľnil.

Vzorky pozostávajú z:

- a) **piatich párov návlekov na nohy**, z ktorých každý predstavuje približne 20 % plochy budovy; vzorky z návlekov na nohy sa na účely analýzy môžu zozbierať minimálne do dvoch súhrnných vzoriek, alebo
- b) **aspoň z jedného páru návlekov na nohy**, ktoré predstavujú celú plochu budovy **a z doplňujúcej vzorky prachu** odobratej z rôznych miest v rámci celej budovy z povrchov s viditeľnou prítomnosťou prachu. Na odber tejto vzorky prachu sa používa jeden alebo viac výterov navlhčených látkových tampónov z celkovej plochy minimálne 900 cm².

C. V prípade chovu v kletke:

Odber vzoriek môže pozostávať z prirodzene zmiešaného trusu z pásov na trus, škrabiek alebo hĺbkových jám, podľa typu zariadenia. Na samostatné testovanie sa odoberú dve vzorky s hmotnosťou aspoň 150 g z:

- pásov na trus pod každým radom kliek, ktoré sú v pravidelnej prevádzke a vyprázdňujú sa do systémov špirálovitých alebo prepravných pásov;
- systémov trusových jám, v ktorých sa deflektory pod kliekami zoškrabujú do hĺbkových jám pod budovou;
- systémov trusových jám v budove so stupňovitým usporiadaním kliek, kde trus padá priamo do jám.

V budove sa zvyčajne nachádza niekoľko radov kliek. Zozbieraný trus z každého radu predstavuje celkovú súhrnnú vzorku. Dve súhrnné vzorky sa odoberú z každého krdla.

V systémoch s využitím **pásov alebo škrabiek** by mali tieto byť v prevádzke v deň odberu vzoriek pred ich uskutočnením.

V systémoch s využitím **deflektorov pod kliekami a škrabiek** sa zozbiera združený trus, ktorý sa usadil na škrabke po ukončení prevádzky.

V systémoch s využitím **stupňovitých kliek**, kde sa nenachádza pásové ani škrabkové zariadenie, je potrebné zozbierať združený trus z hĺbkovej jamy.

Systém trusového pásu: združený trusový materiál sa zozbiera z koncov pásového zariadenia. V budovách s kliekami, v ktorých sa nenahromadí dostatočný objem trusu na škrabkách ani na čističkách pásov na výstupe pásov, sa použijú štyri alebo viac navlhčených textilných tampónov s plochou minimálne 900 cm² na tampón, navlhčených vhodnými riedidlami napr. roztok 0,8% chloridu sodného, 0,1% roztoku peptónu v sterilnej deionizovanej vode, sterilná voda ...), na výter z čo najširšej nožnej plochy na výstupe všetkých prístupných pásov po ich použití, pričom sa zabezpečí, aby bol každý tampón obalený z oboch strán trusovým materiálom z pásov a škrabiek alebo čističiek pásov.

Vo viacetážových halách alebo budovách s voľným výbehom, v ktorých sa väčšina trusu odstraňuje pomocou pásov na trus, sa použije jeden pár návlekov na nohy na výter chôdzou v priestoroch s podstielkou a najmenej dva navlhčené textilné tampóny na výter rukou zo všetkých prístupných pásov na trus.

Tento postup pri odbere vzoriek na farme sa dodržiava **pri odbere vzoriek z iniciatívy prevádzkovateľa, ako aj na účely úradného odberu vzoriek.**

Žiadanka na laboratórne vyšetrenie

Každú vzorku odobratú v súlade s týmto programom (úradnú aj z iniciatívy PPP) musí sprevádzať dôkladne vyplnená „Žiadanka na laboratórne vyšetrenie - NKP pre salmonelové infekcie“ (ďalej len „Žiadanka“), ktorá sa nachádza na internetovej stránke https://www.svps.sk/dokumenty/zakladne_info/10_LD_23-01.pdf. Vzhľadom na fakt, že krdel predstavuje epizootologickú jednotku, správne označenie krdla (resp. turnusu) je nevyhnutné!

- **V prípade nesprávne/nedostatočne vyplnenej žiadanky** budú vzorky vyšetrené až po doplnení potrebných informácií.

- **V prípade nesprávne odobratej vzorky** (nedodržanie protokolu odberu) vzorky nebudú vyšetrené, resp. nebudú brané ako vyšetrené v rámci NKP. Vyšetrenie týchto vzoriek nebude hrazené z rozpočtu ŠVPS SR a odber v krdli bude potrebné zopakovať.

Pri odbere úradných vzoriek **musí byť vykonaná kontrola dodržiavania zoohygienických preventívnych opatrení a sanitačného programu v krdli.**

Reziduá inhibičných látok

V prípade úradných odberov a vždy, keď sa to považuje za vhodné, **musí RVPS zabezpečiť aj kontrolu používania antimikrobiálnych látok**, aby bolo isté, že výsledky testovania na salmonely neboli ovplyvnené použitím týchto látok.

Táto kontrola zahŕňa:

- **kontrolu dokumentácie** používania antimikrobiálnych látok a/alebo
- **laboratórne vyšetrenie na prítomnosť reziduí inhibičných látok** (ďalej len „RIL“)

Keď sa nezistí prítomnosť invázných sérovarov salmonel, ale **zistí sa prítomnosť antimikrobiálnych látok** alebo efekt bakteriálneho rastového inhibítora, krdeľ sa považuje za pozitívny.

Úradné vzorky určené na vyšetrenie RIL môžu byť vyšetrené v VPÚ Bratislava, VPÚ Dolný Kubín a VPÚ Košice (ďalej „ústavy“). Ústavy vykonajú vyšetrenie na RIL **mikrobiologickou metódou „STAR“ a PREMI TEST-om**. V prípade pozitívneho testu sa vykoná vyšetrenie na prítomnosť bakteriostatík v VPÚ v Dolnom Kubíne metódami HPLC. Požadované vyšetrenie na RIL úradný veterinárny lekár príslušnej RVPS musí uviesť aj do Žiadanky (v časti „Anamnéza“).

Výsledky a podávanie správ

Výsledky všetkých vyšetrení v krdľoch a liahňach hlásia štátne veterinárne laboratória v SR príslušným RVPS, chovateľom a súkromnému veterinárnemu lekárovi. Ročnú správu o výsledkoch hlásia RVPS v stanovenom termíne na ŠVPS SR.

Keď je v uskutočnenom sledovaní **zistená v krdli prítomnosť invázných sérotypov** salmonel, resp. zistená prítomnosť RIL, osoba zodpovedná za laboratórium, ktoré uskutočňuje vyšetrenie, osoba vykonávajúca vyšetrenie a vlastník krdľa, okamžite oznámia výsledky príslušnej RVPS, ktorá nariadi veterinárne opatrenia v chove a **bezodkladne o tom informujú ŠVPS SR**.

Evidenciu o laboratórnych vyšetreniach v rámci tohto programu zhromažďuje a sumarizuje NRL – VPÚ Bratislava.

VPÚ Bratislava zasiela každý mesiac na ŠVPS SR protokoly o vyšetrení úradných vzoriek a protokoly o vyšetrení vzoriek, ktoré sú pozitívne na invázne salmonely.

Podávanie správ zahŕňa:

- celkový počet krdľov výkrmových a krdľov dospelých chovných moriek (aspoň raz) testovaných na salmonelu počas daného roka
- celkový počet krdľov výkrmových a chovných moriek pozitívnych na *Salmonella* spp. (akýkoľvek sérotyp)
- počet krdľov výkrmových a chovných moriek pozitívnych aspoň raz na *Salmonella* Enteritidis a/alebo *Salmonella* Typhimurium
- počet pozitívnych krdľov za každý konkrétny sérotyp, resp. bližšie nešpecifikované izoláty *Salmonella* sp.

Orgánom štátnej správy vo veterinárnej oblasti musia byť k dispozícii minimálne tieto informácie:

- úradné veterinárne číslo chovu (ktoré je nemenné)
- označenie krdľa (tj. označenie haly a turnusu)
- mesiac odberu vzoriek
- počet vtákov v krdli

Správy sú podávané zvlášť za:

- 1) odbery vzoriek z iniciatívy PPP
- 2) úradné odbery vzoriek
- 3) spolu za obidva tieto spôsoby odberov

Výsledky testovania sú považované za dôležité informácie o potravinovom reťazci.

10. Opatrenia v prípade podozrenia a zistenia invázných sérotypov salmonel

10.1. Opatrenia v prípade podozrenia

V prípade podozrenia na výskyt invázných sérotypov v krdli, tj. do výsledkov sérotypizácie vzorky pozitívnej na *Salmonella* sp., resp. do výsledkov vyšetrenia prípadnej potvrdzujúcej vzorky (možné iba v prípade chovných moriek), príslušná RVPS nariadi veterinárne opatrenia v súlade s nasledovnými **minimálnymi požiadavkami**:

- Žiaden kus hydiny **nesmie opustiť halu, s výnimkou povolenia príslušnej RVPS za účelom zabitia** a neškodného odstránenia pod kontrolou, alebo za účelom zabitia na bitúnkoch určených príslušnou RVPS.
 - V tomto prípade je s podozrivým krdlom nakladané rovnako, ako s pozitívnym krdlom, a nariadené musia byť aj opatrenia v súlade s minimálnymi požiadavkami z bodu 10.2. tohto programu.
- Násadové vajcia, prípadne jednodňové kurčatá podozrivého chovného krdla musia byť identifikované a nesmú opustiť prevádzkareň, v ktorej sa nachádzajú v čase oznámenia podozrenia, až do zrušenia veterinárnych opatrení, resp. do vydania opatrení v prípade zistenia invázných sérotypov salmonel. S násadovými vajcami podozrivého krdla môže byť naložené v súlade s požiadavkami z bodu 10.2. tohto programu.
- Prevádzkovateľ liahne (resp. prevádzkarne, v ktorej sa tieto násadové vajcia, resp. jednodňové kurčatá nachádzajú) je povinný zabezpečiť, aby nedošlo k prípadnej kontaminácii násadových vajec, resp. jednodňových kurčiat z ostatných krdlov, a je povinný prísne dodržiavať všetky opatrenia biologickej bezpečnosti v prevádzkarni, ako aj všetky ďalšie opatrenia nariadené príslušnou RVPS.

10.2. Opatrenia v prípade zistenia invázných sérotypov salmonel

V prípade, že sa zistí výskyt invázných sérotypov v krdloch moriek, príslušná RVPS nariadi veterinárne opatrenia a začne s epizootologickým šetrením s cieľom zistiť možný zdroj infekcie v súlade s bodom č. 11 tohto programu.

Nariadené opatrenia musia byť v súlade s nasledovnými **minimálnymi požiadavkami**:

A) U VÝKRMOVÝCH MORIEK:

- 1) Žiaden kus hydiny **nesmie opustiť halu, s výnimkou povolenia príslušnej RVPS za účelom zabitia** a neškodného odstránenia pod kontrolou, alebo za účelom zabitia na bitúnkoch určených príslušnou RVPS. Úradný veterinárny lekár na bitúнку je informovaný o rozhodnutí o zabití.
- 2) **Po vyskladnení** infikovaného krdľa musí byť zabezpečené bezpečné odstránenie trusu a podstielky v súlade s pokynmi príslušnej RVPS.
- 3) Musí byť vykonaná dôkladná **očista a dezinfekcia** v príslušnom krdli.
- 4) Po očiste a dezinfekcii musí byť vykonaná **kontrola efektívnosti dezinfekcie odberom sterov z povrchov hál**, pričom stery sú určené na bakteriologické vyšetrenie zamerané na salmonely. Haly môžu byť opätovne naskladnené len vtedy, ak sú výsledky bakteriologického vyšetrenia kontrolných sterov negatívne na salmonely. Stery z povrchov hál musí sprevádzať vyplnená Žiadanka s uvedením, že ide o stery z povrchov hál na potvrdenie účinnosti dezinfekcie (Príloha č. 5).

Vzor opatrení v prípade zistenia invázií salmonel je uvedený v prílohe č. 3.

B) U CHOVNÝCH MORIEK:

1. Žiaden kus hydiny **nesmie opustiť halu, s výnimkou povolenia príslušnej RVPS za účelom zabitia** a neškodného odstránenia pod kontrolou, alebo za účelom zabitia na bitúnkoch určených príslušnou RVPS.
2. **Neinkubované vajcia** pochádzajúce od vtákov z daného krdľa musia byť neškodne odstránené.
3. **Všetky vtáky** v krdli, vrátane jednodňovej hydiny, **musia byť**:
 - **zabité na bitúнку** a musí s nimi byť naložené v súlade s požiadavkami právnych predpisov týkajúcich sa ochrany zvierat v čase ich zabíjania/usmrcovania a hygieny potravín. Úradný veterinárny lekár na bitúнку je informovaný o rozhodnutí o zabití.
 - **alebo zabité a neškodne odstránené** spôsobom, ktorý maximálne zníži riziko šírenia salmonely v súlade s požiadavkami právnych predpisov týkajúcich sa ochrany zvierat v čase ich zabíjania/usmrcovania a zdravotných predpisov týkajúcich sa živočíšnych vedľajších produktov neurčených na ľudskú spotrebu.
4. ak sú **násadové vajcia** pochádzajúce z pozitívnych krdľov **stále v liahni**, musia byť neškodne odstránené alebo ošetrené v súlade so zdravotnými predpismi týkajúcimi sa živočíšnych vedľajších produktov neurčených na ľudskú spotrebu.
5. **Po vyskladnení** infikovaného krdľa musí byť zabezpečené bezpečné odstránenie trusu a podstielky v súlade s pokynmi príslušnej RVPS.
6. Musí byť vykonaná **dôkladná očista a dezinfekcia** v príslušnom krdli.
7. Po očiste a dezinfekcii musí byť vykonaná **kontrola efektívnosti dezinfekcie odberom sterov z povrchov hál**, pričom stery sú určené na bakteriologické vyšetrenie zamerané na salmonely. Haly môžu byť opätovne naskladnené len vtedy, ak sú výsledky bakteriologického vyšetrenia kontrolných sterov negatívne na salmonely. Stery z povrchov hál musí sprevádzať vyplnená Žiadanka s uvedením, že ide o stery z povrchov hál na potvrdenie účinnosti dezinfekcie.

Vzor opatrení v prípade zistenia invázií salmonel je uvedený v prílohe č. 4.

11. Epizootologické šetrenie - identifikácia možného zdroja kontaminácie

V prípade zistenia invázných sérotypov salmonel príslušná RVPS vykoná epizootologické šetrenie s cieľom zistiť možný zdroj nákazy, v rámci ktorého overí možný pôvod infekcie v chove.

➤ V rámci epizootologického šetrenia:

- musí byť vykonaný **úradný odber vzoriek krmív vrátane krmných zmesí** v chove používaných na kŕmenie hydiny; keď je niektorá vzorka pozitívna na salmonely, príslušný orgán začne vyšetrowanie za účelom identifikácie zdroja kontaminácie prostredníctvom ÚKSÚP v rôznych štádiách výroby; náklady na vyšetrenie krmív vrátane krmných zmesí sú **hradené zo štátneho rozpočtu**; každú vzorku odobratú v súlade s týmto bodom musí sprevádzať **dôkladne vyplnená Žiadanka**, pričom **do anamnézy** musí byť uvedené: „*odber vzoriek krmív vrátane krmných zmesí v rámci epizootologického šetrenia národného kontrolného programu pre salmonelové infekcie v krdľoch moriek*“;
- musí byť vykonaný **úradný odber vzorky vody používanej na napájanie** hydiny za účelom vykonania bakteriologického vyšetrenia na prítomnosť *Salmonella* spp.; náklady na vyšetrenie vody **hradí chovateľ sám**;
- musí byť prešetrené uplatňovanie pravidiel a kontrol týkajúcich sa odstraňovania a spracovania **vedľajších živočíšnych produktov**;
- musia byť prešetrené **opatrenia biologickej bezpečnosti** zavedené na farme;
- musia byť preverené všetky **záznamy vedené na farme**.

Správu o epizootologickom šetrení zašle príslušná RVPS v elektronickej forme na ŠVPS SR.

12. Vakcinácia a používanie antimikrobiálnych látok

Pravidlá na používanie antimikrobiálnych látok a očkovacích látok v rámci tohto programu sú ustanovené v nariadení Komisie (ES) č. 1177/2006.

A: Vakcinácia

Zásady, ktoré musia byť dodržané pri vakcinácii

1. Vakcinácia je povolená inaktivovanými alebo živými markerovými vakcínami, ktoré sú registrované Ústavom štátnej kontroly veterinárnych biopreparátov a liečiv v Nitre (ďalej „ÚŠKVBL Nitra“). Aktuálny zoznam registrovaných vakcín proti *Salmonella* Enteritidis sa nachádza na stránke ÚŠKVBL Nitra - www.uskvbl.sk.
2. Živé očkovacie látky proti salmonele sa nemôžu použiť v rámci národných kontrolných programov v prípade, že výrobca vhodným spôsobom bakteriologicky nezabezpečí rozlíšenie terénnych kmeňov salmonely od kmeňov očkovacej látky.
3. Dávkovanie, spôsob aplikácie a vakcinačné schéma musí byť v súlade s odporúčaniami výrobcu vakcíny.

V prípade, že krdel' bol vakcinovaný proti *Salmonella* Enteritidis, pri zasielaní vzoriek na laboratórne vyšetrenie veterinárny lekár musí uviesť do žiadanky na laboratórne vyšetrenie údaje o vakcinácii (dátum poslednej vakcinácie a názov použitej vakcíny).

Na vakcíny sa podľa § 27 ods. 1 zákona NR SR č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov, uplatňuje **znížená sadzba dane 10 %** zo základu dane.

Podľa § 122 ods. 15 zákona NR SR č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov, veterinárny liek pre potravinové zvieratá môže predpísať len ošetrojúci veterinárny lekár. Veterinárny liek na injekčné použitie môže podať len veterinárny lekár.

B: Používanie antimikrobiálnych látok

Antimikrobiálne látky sa nesmú používať ako osobitná metóda kontroly salmonely u hydiny.

Antimikrobiálne látky sa môžu **použiť len za nasledovných výnimočných okolností:**

- **u hydiny** nakazenej salmonelou a **vykazujúcej klinické príznaky, ktoré by jej mohli spôsobovať nadmerné utrpenie;** infikované krdle liečené antimikrobiálnymi látkami sa budú naďalej považovať za nakazené salmonelou. Toto **použitie sa zakladá na výsledkoch bakteriologického odberu vzoriek a testovania citlivosti** na antimikrobiálne látky;
- **v prípade povolenia udeleného v jednotlivých prípadoch RVPS na účely iné ako kontrola salmonely v krdli** s podozrením na infekciu salmonelou, najmä v nadväznosti na epidemiologické vyšetrenie vypuknutia ochorenia z potravín alebo odhalenie salmonely v chove; príslušná RVPS sa však v núdzových situáciách môže rozhodnúť povoliť ošetrovanie bez predchádzajúceho povolenia, no pod podmienkou odberu vzoriek úradným veterinárnym lekárom, ako je stanovené v písm. g) článku 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004, a okamžitého hlásenia ošetrovania ŠVPS SR; pokiaľ sa odber vzoriek nevykoná v súlade s ustanoveniami tohto odseku, krdle sa považujú za nakazené salmonelou.

Zásady pri používaní antimikrobiálnych látok:

- Použitie antimikrobiálnych látok môže byť uskutočnené len so súhlasom a pod dohľadom príslušnej RVPS.
- K ošetrovaniu môžu byť použité len antimikrobiálne látky registrované ÚŠKVBL v Nitre.
- Použitie sa zakladá na výsledkoch bakteriologického odberu vzoriek a testovania citlivosti na antimikrobiálne látky vždy, keď je to možné;
- Požiadavky na použitie antimikrobiálnych látok sa nevzťahujú na látky, mikroorganizmy alebo prípravky povolené na použitie ako krmné doplnkové látky v súlade s článkom 3 nariadenia (ES) č. 1831/2003 o doplnkových látkach používaných vo výžive zvierat.

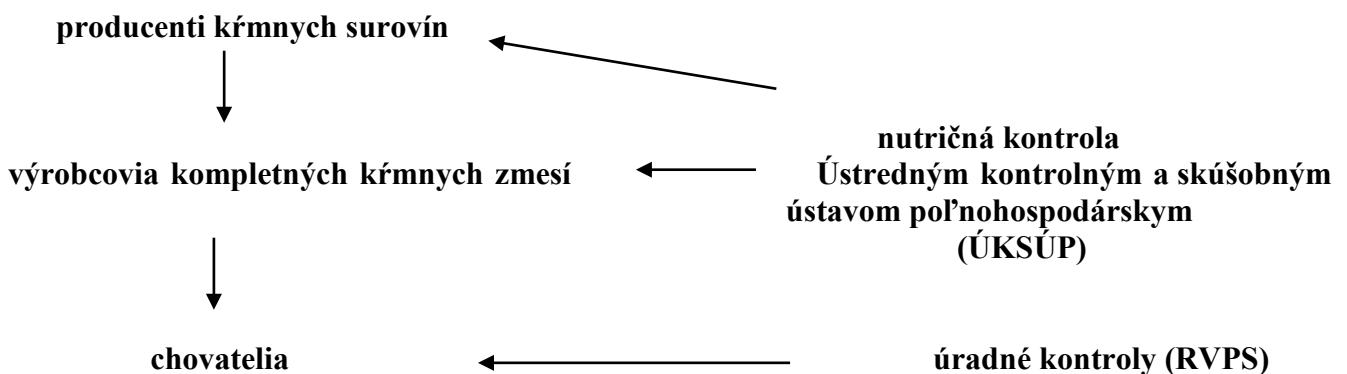
13. Registrácia a schvaľovanie chovov

Všetky komerčné chovy moriek musia byť **schválené rozhodnutím príslušnej RVPS.**

ŠVPS SR registruje schválené chovy moriek a pridel'uje im veterinárne úradné číslo v súlade s § 39 zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti.

Zoznam schválených chovov hydiny sa nachádza na webovej stránke ŠVPS SR: www.svps.sk.

14. Štruktúra produkcie krmiva pre hydinu a schéma odberu vzoriek krmív

V registrovaných výrobniach krmných zmesí ÚKSÚP kontroluje nutričnú hodnotu krmív a ich zhodu v zmysle Nariadenia vlády č. 440/2006 Z. z. o krmných zmesiach v znení neskorších predpisov.

Zdravotnú nezávadnosť používaných krmív priamo u chovateľa kontrolujú úradní veterinári lekári - inšpektori príslušných RVPS v zmysle metodického pokynu o úradných kontrolách (inšpekcie v chovoch) a vykonávajú odber úradných vzoriek na analýzy v zmysle plánu Veterinárnej prevencie a ochrany krmív (ďalej len „VPO krmív“). Tieto plány sú vypracované na základe Národného Plánu kontroly krmív, ktorý pripravuje ÚKSÚP v spolupráci so ŠVPS SR. V rámci VPO krmiva sú úradné vzorky odoberané náhodne priamo u chovateľa, pričom počet odberov a typ krmiva stanoví ŠVPS SR.

V prípade, ak je chov moriek pozitívny na prítomnosť inváznych salmonel, tak v rámci epizootologického šetrenia (v súlade s bodom č. 11) úradný veterinárny lekár – inšpektor odoberá úradné vzorky krmiva, ktoré sú podávané zvieratám na farme a vody na napájanie nezávisle od VPO krmiva.

V prípade, keď úradné vzorky krmív na farme sú pozitívne a krmna zmes pochádza zo SR, hlásenie ide do RAPID ALERT systému a postup šetrenia a prijatie opatrení stanoví ÚKSÚP spolu s príslušnou RVPS. V prípade, ak sú úradné vzorky krmných zmesí na farme pozitívne a krmna zmes pochádza zo zahraničia, pozitívny nález je nahlásený prostredníctvom RAPID ALERT systému.

Hodnotiacim kritériom je neprítomnosť zárodkov rodu *Salmonella* v 1 g krmiva v súlade s Nariadením vlády č. 438/2006 Z. z. o nežiaducich látkach v krmivách a o iných ukazovateľoch bezpečnosti a použiteľnosti krmív v znení neskorších predpisov (nulová tolerancia pre rod *Salmonella*).

15. Vedenie záznamov na farmách

Evidencia záznamov v chovoch moriek musí byť v súlade s nariadením Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 z 29. apríla 2004 v platnom znení. Prevádzkovatelia chovov moriek na požiadanie sprístupnia všetky záznamy vedené na farmách orgánom štátnej správy vo veterinárnej oblasti.

Evidencia musí obsahovať najmenej tieto záznamy:

Pre chov :

- údaje o farme (názov a adresa prevádzkarne, osoba zodpovedná za aktivity na farme)
- situačný plán farmy
- technológia a systém chovu
- organizácia chovu
- meno a adresa súkromného veterinárneho lekára, ktorý vykonáva veterinárnu starostlivosť na farme
- zabezpečenie asanácie na farme
- proces odstránenia trusu a podstielky
- plán činnosti DDD (Deratizácia, Dezinfekcia, Dezinsekcia)
- pôvod, množstvo a druh dodaného krmiva dodaného alebo pripravovaného na mieste
- dátum dodania krmiva
- plán veterinárnej prevencie
- plán monitoringu v súlade s týmto programom
- ambulatná kniha – podávanie liečiv a vakcín zvieratám (dátum podania a ochranné lehoty)
- evidencia veterinárnych liekov, biologických prostriedkov pre vykonanie DDD
- evidencia premiestňovania zvierat;
- evidencia kontroly zdravia a mortality zvierat;
- evidencia návštev;
- plán školení zamestnancov
- evidencia vykonaných kontrol úradnými veterinárnymi lekármi (úradné záznamy z kontroly)
- plán kontroly zdravotnej nezávadnosti vody
- plán opatrení a technických vybavení v prípade extrémnych poveternostných podmienok

Pre každý krdel':

- osobitné a **nemenné označenie každého krdľa** v chove (**identifikácia chovného priestoru (napr. číslo haly) v kombinácii s označením daného turnusu** v danom roku)
- dátum príjmu jednodňovej hydiny – dátum naskladnenia,
- vek hydiny pri naskladnení,
- pôvod hydiny,
- počet hydiny,
- predpokladaný dátum vyskladnenia moriek na bitúnok;
- evidencia kontroly úhynov,
- sledovanie príjmu krmiva a vody,
- prevedené vyšetrenia, zdravotné prehliadky a diagnóza stanovená ošetrojúcim veterinárnym lekárom a výsledky laboratórných vyšetrení,
- výsledky kontroly účinnosti dezinfekcie,
- výsledky vyšetrení na prítomnosť salmonel prevedených v súlade s požiadavkami tohto programu.

16. Prílohy

- Príloha č. 1: Skúmanie vzoriek
- Príloha č. 2: Opatrenia biologickej bezpečnosti na farmách
- Príloha č. 3: Vzor veterinárnych opatrení pri zistení invázií salmonel – výkrmové morky
- Príloha č. 4: Vzor veterinárnych opatrení pri zistení invázií salmonel – chovné morky
- Príloha č. 5: Metodika pre vykonávanie kontroly účinnosti záverečnej dezinfekcie

SKÚMANIE VZORIEK

1. Preprava a príprava vzoriek

Vzorky sa pošlú laboratóriám uvedeným v bode č. 5 v deň odberu expresnou poštou alebo kuriérom. Musia byť chránené pred teplotami nad 25 °C a pred priamym slnečným žiarením. V laboratóriu sa vzorky uskladnia v chlade až do rozboru, ktorý sa uskutoční do 48 hodín od ich prijatia (do 4 dní od dátumu odberu).

Pár (páry) návlekov na nohy alebo gázových ponožiek sa opatrne rozbalí (rozbalia), tak aby sa neuvolnil príslušný fekálny materiál, a vloží (vložia) do 225 ml pufrovanej peptónovej vody (ďalej len „PPV“) zohriatej na izbovú teplotu.

Návleky na nohy alebo gázové ponožky sa ponoria do PPV, v prípade potreby sa pridá viac PPV.

Vzorka prachu sa prednostne analyzuje osobitne. Príslušný orgán však môže rozhodnúť o spoločnej analýze párov návlekov na nohy alebo gázových ponožiek.

Vzorkou sa pokrúži, aby sa kompletne namočila, a pokračuje sa v teste podľa detekčnej metódy uvedenej v bode 2 tejto prílohy.

Ďalšie vzorky (napr. od chovných moriek, alebo z liahní) sa pripravujú v súlade s ustanoveniami stanovenými v bode 2.2.2 prílohy k nariadeniu Komisie (ES) č. 200/2010 v platnom znení.

2. Detekčné metódy

Zisťovanie prítomnosti baktérií rodu *Salmonella* spp. sa musí vykonávať podľa normy IEN ISO 6579-1.

3. Sérotypový rozbor - NRL

Minimálne jeden izolát z každej pozitívnej vzorky sa podrobí sérotypovému rozboru podľa White-Kauffmann-Le Minor schémy.

4. Alternatívne metódy

So zreteľom na vzorky odobraté na podnet prevádzkovateľa sa môžu použiť metódy analýzy stanovené v článku 11 nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 o úradných kontrolách uskutočňovaných s cieľom zabezpečiť overenie dodržiavania potravinového a krmivového práva a predpisov o zdraví zvierat a o starostlivosti o zvieratá v platnom znení namiesto metód prípravy vzoriek, detekčných metód a metód sérotypového rozboru stanovených v prílohe č. 1., pokiaľ je to povolené v súlade s normou EN ISO 16140-2.

5. Uskladnenie kmeňov

Laboratóriá zabezpečia, aby sa aspoň jeden izolovaný kmeň salmonely z jednej budovy, ktorý každý rok odoberie príslušný orgán, uskladnil na účely budúcej fagotypizácie a testovania antimikrobiálnej citlivosti použitím bežných metód odberu kultúr, ktoré musia zabezpečiť celistvosť kmeňov na obdobie aspoň dvoch rokov.

Opatrenia biologickej bezpečnosti na farmách

Na dosiahnutie najvyššej efektivity kontrolného programu pre salmonelové infekcie v chovoch moriek je nevyhnutné efektívne implementovať opatrenia biologickej bezpečnosti v chovoch.

Opatrenia biologickej bezpečnosti zahŕňujú všetky chovateľské a zoohygienické postupy, ktoré sa majú aplikovať na zvýšenie úrovne hygieny fariem a pomáhajú minimalizovať riziko výskytu a šírenia infekcie na farme medzi krdľami.

Minimálne požiadavky opatrení biologickej bezpečnosti:

- systém všetko dnu a všetko von má byť použitý pre každý krdel';
- zavedený plán čistenia, DDD – po depopulácii krdľov musí byť realizované dôkladné čistenie budov, technológie a ostatných zariadení a po čistení má byť vykonaná efektívna DDD;
- monitoring personálu, ktorý je v kontakte s hydinou;
- čierno – biely systém má byť zavedený pre personál (sprchy a šatne);
- minimalizovanie počtu ľudí, ktorí vstupujú na farmu (návštevníci farmy) a zabezpečenie informácie ohľadom osobnej hygieny a opatrení biologickej bezpečnosti zavedených na farme;
- zabezpečenie informovanosti a školení pre zamestnancov farmy;
- vyšetrovanie krmiva a vody určené pre hydinu;
- bezpečné odstránenie podstielky, úhynov a iných odpadov;
- správne vedenie záznamov na farmách v súlade s bodom č. 15 tohto programu.

REGIONÁLNA VETERINÁRNA A POTRAVINOVÁ SPRÁVA.....
adresa:

č. j.: v, dátum
vybavuje:

OPATRENIA

Regionálna veterinárna a potravinová správa (ďalej „RVPS“), ako orgán štátnej správy vo veterinárnej oblasti, príslušný podľa § 8 ods. 3 písm. e) a v súlade s § 17 ods. 3. zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov

nariaďuje

pre:

Názov a meno majiteľa prevádzkarne:

IČO:

Farma:

Úradné veterinárne číslo farmy:

Pre halu č.

**veterinárne opatrenia pri zistení invázných sérotypov salmonel
v krdľoch výkrmových moriek**

1. Ohniskom nákazy sa vymedzuje hala č. v rámci chovu (názov a úradné veterinárne číslo prevádzkarne)
2. Zakazuje sa:
akýkoľvek presun hydiny z ohniska a do ohniska nákazy
Termín: ihneď až do odvolania Zodpovedný:
3. Nariaďuje sa:
po vyskladnení infikovaného krdľa zabezpečiť bezpečné odstránenie trusu a podstielky
v súlade s pokynmi RVPS
Termín: ihneď po vyskladnení Zodpovedný:
3. Nariaďuje sa:
vykonať dôkladnú očistu a dezinfekciu v hale..... (uviest' spôsob).
Termín: Zodpovedný:
4. Nariaďuje sa:
vykonať kontrolu účinnosti dezinfekcie po čistení a dezinfekcii pomocou bakteriologického vyšetrenia sterov z povrchov hál pred ďalším naskladnením zvierat.
Termín: Zodpovedný:

Odôvodnenie:

Regionálna veterinárna a potravinová správa nariaďuje tieto veterinárne opatrenia na základe pozitívneho výsledku laboratórneho vyšetrenia vzoriek odobratých dňa a vyšetrených v NÁZOV LABORATÓRIA (č. protokolu zo dňa) v rámci Národného kontrolného programu pre salmonelové infekcie v krdľoch moriek v Slovenskej republike v roku 2022. Vo vyšetrovaných vzorkách bola zistená prítomnosť sérotypu *Salmonella* (DOPLNIŤ).

Poučenie o nákaze:

Salmonelóza je veľmi nebezpečná zoonóza. *Salmonella* Enteritidis a *Salmonella* Typhimurium (vrátane monofázových kmeňov *Salmonella* Typhimurium s antigénnym vzorcom 1,4,[5],12:i:-) sú označované ako invázne salmonely, nakoľko salmonelózy vyvolané týmito sérotypmi patria u ľudí medzi najčastejšie a najvážnejšie alimentárne nákazy. Príznaky, ktoré vyvolávajú invázne salmonely u ľudí bývajú veľmi vážne a u detí, seniorov a oslabených jedincov môžu byť až život ohrozujúce. Hydina patrí medzi častý rezervoár salmonel. Vtáky, ktoré infekciu prekonali a uzdravili sa, môžu byť trvalým zdrojom nákazy pre ostatnú hydinu, ale predovšetkým kontaminujú baktériami produkty určené na ľudskú spotrebu (konzumné vajcia, mäso).

**podpis a pečiatka
riaditeľa RVPS**

Doručuje sa:

Na vedomie:
ŠVPS SR Bratislava
RÚVZ

REGIONÁLNA VETERINÁRNA A POTRAVINOVÁ SPRÁVA.....
adresa:

č. j.:
vybavuje:

v, dátum

OPATRENIA

Regionálna veterinárna a potravinová správa (ďalej „RVPS“), ako orgán štátnej správy vo veterinárnej oblasti, príslušný podľa § 8 ods. 3 písm. e) a v súlade s § 17 ods. 3. zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov

nariaďuje

pre:

Názov a meno majiteľa prevádzkarne:

IČO:

Farma:

Úradné veterinárne číslo farmy:

Pre halu č.

**veterinárne opatrenia pri zistení invázných sérotypov salmonel
v krdľoch chovných moriek**

5. Ohniskom nákazy sa vymedzuje hala č. v rámci chovu (názov a úradné veterinárne číslo prevádzkarne)
6. Zakazuje sa:
akýkoľvek presun hydiny z ohniska a do ohniska nákazy

Termín: ihneď až do odvolania Zodpovedný:

7. Nariaďuje sa: (VYBRATŤ Z MOŽNOSTÍ):
 - usmrtenie všetkej hydiny z haly č. s následným neškodným odstránením kadáverov v asanačnom podniku
 - zabitie a následné spracovanie všetkej hydiny z haly č. postupmi, ktoré sú v súlade s právnymi predpismi o hygiene potravín

Termín: Zodpovedný:

8. Neinkubované násadové vajcia pochádzajúce z krdľa č.
 - neškodné odstránenie v asanačnom podniku

Termín: ihneď až do odvolania Zodpovedný:

9. Násadové vajcia pochádzajúce z krdľa č., nachádzajúce sa v liahni
- neškodné odstránenie v asanačnom podniku

Termín: ihneď až do odvolania Zodpovedný:

10. Nariaďuje sa:

po vyskladnení infikovaného krdľa zabezpečiť bezpečné odstránenie trusu a podstielky v súlade s pokynmi RVPS

Termín: ihneď po vyskladnení Zodpovedný:

11. Nariaďuje sa:

vykonať dôkladnú očistu a dezinfekciu v hale..... (uviesť spôsob).

Termín: Zodpovedný:

12. Nariaďuje sa:

vykonať kontrolu účinnosti dezinfekcie po čistení a dezinfekcii pomocou bakteriologického vyšetrenia sterov z povrchov hál pred ďalším naskladnením zvierat.

Termín: Zodpovedný:

Odôvodnenie:

Regionálna veterinárna a potravinová správa nariaďuje tieto veterinárne opatrenia na základe pozitívneho výsledku laboratorného vyšetrenia vzoriek odobratých dňa a vyšetrených v NÁZOV LABORATÓRIA (č. protokolu zo dňa) v rámci Národného kontrolného programu pre salmonelové infekcie v krdľoch moriek v Slovenskej republike v roku 2022. Vo vyšetrovaných vzorkách bola zistená prítomnosť sérotypu *Salmonella* (DOPLNIŤ).

Poučenie o nákaze:

Salmonelóza je veľmi nebezpečná zoonóza. *Salmonella* Enteritidis a *Salmonella* Typhimurium (vrátane monofázových kmeňov *Salmonella* Typhimurium s antigénnym vzorcom 1,4,[5],12:i:-) sú označované ako invázne salmonely, nakoľko salmonelózy vyvolané týmito sérotypmi patria u ľudí medzi najčastejšie a najvážnejšie alimentárne nákazy. Príznaky, ktoré vyvolávajú invázne salmonely u ľudí bývajú veľmi vážne a u detí, seniorov a oslabených jedincov môžu byť až život ohrozujúce. Hydina patrí medzi častý rezervoár salmonel. Vtáky, ktoré infekciu prekonali a uzdravili sa, môžu byť trvalým zdrojom nákazy pre ostatnú hydinu, ale predovšetkým kontaminujú baktériami produkty určené na ľudskú spotrebu (konzumné vajcia, mäso).

**podpis a pečiatka
riaditeľa RVPS**

Doručuje sa:

Na vedomie:

ŠVPS SR Bratislava

RÚVZ

Príloha č. 5

Metodika pre vykonávanie kontroly účinnosti záverečnej dezinfekcie

- Kontrola účinnosti dezinfekcie je vykonávaná úradným veterinárnym lekárom RVPS po záverečnej dezinfekcii po porážke pozitívneho krídla.
- Vzorky pre kontrolu účinnosti dezinfekcie sú odoberané po ukončení doby expozície dezinfekčného prostriedku zo suchých povrchov zvnútra dezinfikovaného objektu, najneskôr však do 72 hod po vykonaní dezinfekcie.
- Odoberá sa 6 sterov z rôznych miest tak, aby bolo zabezpečené ich reprezentatívne rozmiestnenie s ohľadom na miesta, kde mohla byť nedokonale vykonaná mechanická očista, prípadne mohlo dôjsť k poklesu účinnej koncentrácie dezinfekčného prostriedku.
- Pre odber sa používajú paličkové stery s médiami (sterilný fyziologický roztok a transportné médium), dostupné v laboratóriách ŠVPÚ, vykonávajúcich vyšetrenie.
- Stery sa vykonávajú tampónom namočeným v sterilnom fyziologickom roztoku tesne pred odberom. Stiera sa plocha 100 cm² na seba kolmými uhlopriečnymi ťahmi vo vnútri šablóny, po dobu minimálne 30 s. Po odbere je paličkový ster umiestnený zapichnutím do transportného média s následným uzatvorením označenej skúmavky.
- Po vykonaní odberu je potrebné stery uchovávať pri teplote 4 – 8 °C a najneskôr do 24 hod dopraviť s presne a kompletne vyplnenou žiadankou (ŠVPS SR 10_LD_23-01 alebo CS449) do schváleného laboratória ŠVPÚ.
- Schválené laboratórium musí do 48 hodín od odberu začať s vyšetrovaním odobratých vzoriek. Stery sa vyšetrujú ako jednotlivé vzorky. Pre kontrolu účinnosti dezinfekcie v chovoch hydiny je použitá metóda dôkazu prítomnosti baktérií rodu *Salmonella* sp.
- Haly môžu byť naskladnené zvieratami len v prípade, keď sa bakteriologickým vyšetrením sterov nezistia salmonely.
- Náklady na vyšetrenie hradí chovateľ.